

פרוטוקול מס' 141

מישיבת ועדת העליה והקליטה
יום רביעי, כ' בכסלו התשנ"ה (23 בנובמבר 1994), שעה 09:00

נכחו:

חברי הוועדה:
ע' זיסמן - היו"ר
א' גור
א' ורדיגר
ב' טמקין - משקיף
ח' פורת
ד' שילנסקי

מוזמנים:
מ' גן - סמנכ"ל הסוכנות היהודית
א' דאום - הסוכנות היהודית
הרב י' עידן - יועץ הרבנים הראשיים, הרבנות הראשית
הרב ר' דיין - הרבנות הראשית
ד"ר י' אלפסי - יו"ר העמותה למכונים למתגיירים
הרב מ' דרוקמן -
הרב צ' דרורי - אב בית הדין לגיור
הרב מ' הכהן - חבר בעמותה ללימודי היהדות
ד' פריטל - האוניברסיטה העברית ירושלים
ע' שחם -
י' רוזן - מכון צומת
מ' ינובסקי - יועץ הרבנות הראשית
א' מור - המשרד לקליטת העליה
ד' קרלין - המשרד לקליטת העליה
מ' ביביצ'קוב -

מזכירת הוועדה: ו' מאור

קצרנית: ע' הירשפלד

סדר-היום: אולפני הגיור לעולים.

אולפני הגיור לעולים

היו"ר ע' זיסמן:

בוקר טוב, אני פותח את הישיבה. הבוקר נעסוק בנושא עדין ורגיש. מאחר שהנושא הוא פרי יוזמתו של חבר-הכנסת חנוך פורת, אבקש ממנו לפתוח.

ח' פורת:

תודה. אני רוצה לפתוח במלים שפתח בהן יושב-ראש הוועדה שלנו, חבר-הכנסת עמנואל זיסמן. ניתן היה להעלות את הנושא הזה דרך דיון במליאת הכנסת, לעורר סערה ציבורית סביב העניין, אבל הדבר הזה עלול היה לצאת שכרו בהפסדו, מפני שאנחנו עוסקים פה בנושא רגיש, מאד טעון, שיכול להיות שהוא גם מעורר שאלות לא קלות בקרב הציבור הדתי-לאומי והציבור החרדי. לכן בחרתי להעלותו במסגרת הוועדה במישרין, ואני שמח מאד שחבר-הכנסת זיסמן נענה לבקשתי.

נקודת המוצא של הנושא הזה, לפי מיטב הכרתי וההווייה הציבורית, משתלשל מסוגיה כבדה שהוועדה אמורה לדון בה גם עם הרבנים הראשיים, וזה כל הנושא של עליה וקליטה, שמקפלת בתוכה אחוזים גדולים מאד של ציבור שאיננו יהודי, שחלקו מגיע על-פי חוק השבות המורחב שמאפשר גם ללא-יהודים קרובי משפחה, אבל מדרגה יחסית רחוקה לעלות לארץ, וחלקו בדרך של הסתננות וכדומה, ואנחנו יודעים שהאחוזים הם גדולים ומדאיגים.

מאיך גיסא, אם בפרק הזמן שבידינו חלק מן העולים, אם בני זוג ואם בני לאמה יהודיה או לאמה גויה, בכל מיני מעגלים שכבר הגיעו לארץ ורוצים להצטרף ולהימנות על העם היהודי בדרך המקובלת, בדרך הגיור, אם גם את הדרך הזאת אנחנו מעכבים ושמים מכשולים על דרכה, לפעמים בדרכים פרוצדורליות ולפעמים בדרכים אחרות, הרי לפי מיטב הכרתי אנחנו עושים שתיים רעות. מצד אחד אנחנו קולטים רבים שאינם יהודים, עם כל מה שמשמע מכך, ומצד שני איננו פותחים ואיננו מאפשרים את הנתית שדרכו ניתן להצטרף לעם היהודי על-פי הלכה כדת וכדין.

בנושא של תהליכי הגיור נעשית, לפחות בכלים מסויימים, עבודת-קודש שאני יכול להעיד עליה מקרוב כמי שהיה שותף ואפילו הורה והדריך באולפנים לגיור. בעיקר אני רוצה לציין את חלקו של הקיבוץ הדתי, שהאולפנים שנעשו במסגרתו, שכוללים תקופה ממושכת של יהדות באופן אינטנסיבי, תוך כדי אימוץ משפחות, תוך כדי התוודעות והכרת אורח החיים היהודי ולימוד ההלכות, מביא לידי כך שמאות עולים שהיו יכולים להמשיך לחיות כגויים וגם ליצור משפחות מעורבות, עם כל הטראגדיות שעלולות לצמוח מכך, לומדים אורח-חיים יהודי, במקרים רבים מאד גם ממשיכים לקיים אורח-חיים יהודי, אפילו דתי, והם רבים מאד. אני אישית קשור עם לא מעט בני זוג כאלה, שהופכים להיות בנים לתפארת במשפחה של עם ישראל, עם כל מה שכרוך בכך.

העבודה הזאת נעשית בצורה מאד יסודית ומאד אינטנסיבית. יש אולפנים מקבילים לכך שנעשים במסגרות אחרות, בערים וכדומה. יצויין לטוב אבישי דאור שיושב כאן עמנו, המופקד יטעם הסוכנות היהודית על המערכת הזאת, שעולה לא מעט כסף, ומלווה את הדברים האלה מהמיון והסינון הראשוני ועד האולפנים כדי להכשיר את האנשים להיות ראויים לגיור כהלכה. אני מדבר רק על גיור כהלכה, מפני שבעיני כל גיור שלא כהלכה - מלבד העובדה שהוא לא קביל, לפחות בכל מה שנוגע ליכולת של האנשים אחר-כך להינשא ליהודים וכדומה - הוא מזמן טראגדיות גדולות.

צוואר הבקבוק נמצא בשלב שבין אולפני הגיור לבין הגיור בפועל. הגיור צריך להיעשות על-ידי בתי-דין, על-ידי רבנים שקיבלו את המינוי לכך. זה כרוך גם במאמצים גדולים של הבדיקה והבחינה לפני-כן.

בשעתם הוקמו מספר בתי-דין לגיור על-ידי הרבנות הראשית הקודמת. בתי הדין לגיור הללו, להוציא אחד כיום בראשותו של הרב חיים דרוקמן שיושב אתנו, שפועל בהתנדבות, משותקים.

היו"ר ע' זיסמן:

פורמלית, כמה בתי-דין לגיור יש?

ח' פורת:

כדי למנות בתי-דין מיוחדים לגיור מינו שלושה בתי-דין - אחד בצפון, אחד בדרום ואחד במרכז. בתי הדין פועלים כיום, כפי שאמרתי, ללא שום כיסוי תקציבי. אנשים עושים מלאכתם בהתנדבות, דבר שבמערכות ממוסדות רגילות כמעט אינך מוצא כמותם, אבל הדבר הזה לא יכול להימשך. אומר מקצת שבחו של הרב דרוקמן בפניו, שיושב כאן עמנו. אלמלא מסירות הנפש שלו לענין הזה והאיכפתיות שלו, כבר מזמן היה גם הוא צריך לשתק את בית הדין שלו, שפועל ללא כל כלים שמאפשרים לו לעבוד.

פנינו בענין הזה כמה וכמה פעמים למשרד הדתות, שהוא בעצם אמור לתת את התקציב לענין הזה, והיתה עקרונית הסכמה לכך שצריך לתת את התקציב. אבל מסיבות שונות ומשונות הענין הזה מעוכב. מי שיודע כיצד מערכות משרדיות יכולות בדרך ביורוקרטית לעכב דברים, שאולי לא תמיד חשים ביקרם, יודע כיצד ניתן לעשות גם את זה, ודי לחכימא ברמיזא. אבל הדבר הזה הוא פשוט בלתי-נסבל, מפני שנוצרות פה ממש טראגדיות. גם כיום עומדים למעלה מ-300 איש, שעברו כבר את כל ההליכים, עברו כבר אולפני גיור, עברו בחינות והכשירו את עצמם והם מוכנים ורוצים רק להתגייר, והם מעוכבים ולא מאפשרים להם להתגייר. אני לא צריך לספר לכם איזה מכשולים יכולים להיות כתוצאה מכך. אבל יותר מזה, ואני אומר זאת כאדם ציוני-דתי וכאדם שרוצה שהמערכת ההלכתית התורנית בראשות הרבנות הראשית היא תהיה זו שתנחה את מדינת ישראל. האם לא מובן שכתוצאה מכך יכולים להימצא כל מיני פתחים אחרים, כשדרך המלך הזאת חסומה?

אדוני היושב-ראש, זה מצב בלתי-נסבל, שמוכרחים לפתוח אותו, ולכן ביקשתי שהנושא הזה יידון בוועדה.

אני חייב לציין שהרבנות הראשית לישראל מאד מעוניינת בהליך הזה. אי-אפשר לתלות בה את הקולר לעיכוב. היא מעוניינת שהתהליך הזה ייעשה ויימשך, והרב הראשי לישראל הראשון לציון הרב בקשי דורון כמה וכמה פעמים דחק ודירבן כדי שהענין הזה ייצא לפועל. הוא גם מקבל את הפידבקים מאותם אנשים מעוכבי גיור, אבל בפועל הענין הזה תקוע.

לפי מיטב הוערכתי, על בסיס הדברים שבחנתי, מדובר פה בסכום של כמיליון שקל לשנה, שכרוך בהפעלת מערכות בתי הדין ועוד מסגרת שתעשה את המיון הראשוני. יושב עמנו הרב ישראל רוזן, שעומד בראש "צומת", צוותי מדע ותורה, והרבנות הראשית, לאחר שבחיה את האלטרנטיבות השונות, הציעה, בגלל המיומנות, המקצועיות והיכולת שלהם, להפיל את המערכת הזאת כי זה דורש הרבה מאד עבודת הכנה, מיון והפנייה וכל מה שקשור לזה בין המשרדים, והם נאותו לקחת את הענין הזה על עצמם.

קיצורם של דברים, סדר-גודל של תקציב כגון זה שהוצא על-ידי הרבנות הראשית באמצעות - באופן טבעי משרד הדתות, אבל אם לא משרד הדתות אולי משרד הקליטה - יכול לתת תשובה ממשית שתפתח את ה"פלונטר", תיצור את האפיק הנכון, תוך כדי הקפדה על כל המערכות ההלכתיות ללא שום סטייה וללא שום עקיפה של התהליך הנורמטיבי ההלכתי שנדרש לצורך הגיור.

אם לא נצליח לפתוח את השסתום הזה, אני חושב שנעשה עוול גדול גם מבחינה לאומית וגם מבחינה אנושית ויהודית, ויפה שעה אחת קודם.

אני מעלה את הדברים האלה מתוך תקווה וכוונה שהדבר הזה ימצא את עיגונו כבר בתקציב השנה הקרובה במסגרת תקציב המדינה ויאפשר את המימוש של גיור כהלכה.

ועדת העליה והקליטה
23/11/94

היו"ר ע' זיסמן:

מר ינובסקי, אתה מייצג את המשרד המכובד.

מ' ינובסקי:

לא את המשרד, את הרבנות הראשית.

היו"ר ע' זיסמן:

דיברתי אתמול עם מר רוזנברג והוא אמר שהוא לא יוכל להגיע לישיבה. ביקשתי שיבוא, בנוסף לך, גם מר ליפל, וגם הוא לא יכול להגיע. לא רציתי לנצל את זכותי להביא אותם בכוח, כי הם לא סירבו להופיע, אבל זו ישיבה מאד חשובה. כך שאתה מייצג את משרד הדתות כולו, כפי שאמר לי מר רוזנברג.

מ' ינובסקי:

אתה מייצג אותי במצב קצת לא נעים.

היו"ר ע' זיסמן:

אני חייב להעמיד אותך במצב כזה בגלל החסברים שקיבלתי מהם.

מ' ינובסקי:

יש ניגוד אינטרסים מסויים בין הרבנות הראשית לבין משרד הדתות. הרבנות מופקדת על הנושא, אבל משרד הדתות מופקד על התקציב. אתה לא יכול לפתור את הנושא כשאינך לך תקציב. הרב הראשי הראשון לציון פנה בסדרה של מכתבים בבקשה להעמיד לרשותו את התקציב הראוי לצורך התקשרות עם "צומת" כדי להביא לפתרון הבעיה שחבר-הכנסת פורת העלה. כלומר, מבחינתה של הרבנות הראשית קיימת נכונות מלאה, עם כל הפרובלמטיקה שבדבר, ואני רוצה לומר שמבחינת הרבנות נושא הגיור הוא אחד הנושאים הקשים ביותר וההתמודדות הקשה ביותר בכל חוגי היהדות הדתית והחרדית. אבל הרבנות קיבלה את זה על עצמה ואני מוכרח לציין שהרב בקשי דורון לקח את זה כמשימה, עם כל מה שציינתי, וביקש קודם-כל פטור ממכרז כדי להתקשר עם "צומת". הוא ביקש להעמיד לרשותו את התקציב. לצערנו, עד עצם היום הזה הכספים המיועדים לצורך זה לא הועמדו לרשותנו.

היו"ר ע' זיסמן:

ואי-אפשר היה במסגרת התקציב של משרד הדתות לשנות משהו?

מ' ינובסקי:

בתקציב של משרד הדתות מפיע נושא גיור וקליטת עליה בשנת 1994 כ-12 מיליון ש"ח, ובשנת 1995 הוא ירד ל-9 מיליון שקל. ההנחה היא כנראה משום שהעליה בשנים האחרונות קטנה בצורה משמעותית.

היו"ר ע' זיסמן:

העליה קטנה אבל אחוז המועמדים לגיור עלה.

מ' ינובסקי:

אני שוב אומר, קשה לי לייצג את עמדת משרד הדתות, משום שגם תקציב הרבנות לשנת 1995 קוצץ, לא רק ריאלית, אלא גם נומינלית. אנחנו עומדים לערער גם על התקציב שנקבע לשנת 1995 לרבנות הראשית, שהוא נמוך מספרית מתקציב 1994. כיצד נוכל להתמודד עם הבעיות פרט לבעיה הזו, אינני יודע.

אם הוועדה מצדה תביא לידי כך שמשרד הדתות יעמיד לרשותנו את התקציב הראוי על העבודה שנעשתה על-ידי בתי-הדין המיוחדים שהוקמו, שאינם במסגרת בתי-הדין הרגילים, כי פרט לגיור באמצעות בתי-הדין המיוחדים מתקיים גם גיור באמצעות בתי-הדין הרגילים, הקמת בתי הדין המיוחדים באה להקל על הנטל שמוטל על בתי-הדין הרגילים ולאפשר מסלול שאיננו במסלול הרגיל.

יושבים כאן הרב דרוקמן והרב דרורי שעושים מלאכתם נאמנה ללא כל תקציב, בהתנדבות. קשה למצוא עוד גוף כמו בתי-הדין המיוחדים שפועלים במסגרת כל-כך דוחקת, כל-כך קשה ובלי שמתקצבים אותה.

אני מדבר כעת לא בשם משרד הדתות, שביקשת שאייצג אותו לענין זה, אלא בשם הרבנות הראשית. אנחנו ניתן יד לקדם את הנושא, לתרום לו ולעשות כל מה שביכולתנו, במידה שהתקציב אכן יועמד לרשותנו, באותה מגבלה, וחבר-הכנסת פורת הדגיש שהתקציב נמוך יחסית, כאשר מדובר בבעיה כל-כך קשה.

אני באמת פונה לוועדה שתתרום בנושא הזה.

ב' טמקין:

למי שלא מכיר מקרוב את התהליכים האלה הייתי רוצה להבין דבר אחד, אבל בשפת אנוש. האנשים עברו את כל התהליך של אולפן, בחינות, על-פי הקריטריונים שנקבעו, אולפנים למיניהם, והם מגיעים לבית-הדין.

ח' פורת:

צריך לציין שהרב גורן, זכר צדיק לברכה, היה זה שקבע אז את אמות המידה ובנה את המערכת הזאת.

ב' טמקין:

ועכשיו הם מבקשים תקציב בשביל בתי הדין שעוסקים בזה. שמענו שזו עבודה קשה, עבודה שוחקת, בעייתית. שאלתי היא: מה נשאר לבית-הדין לעשות כשבא אליו בן-אדם שכבר עבר את כל התהליך הזה? הדיונים אורכים 3 חודשים על האיש, על הבחינה, על מה? אם הקריטריונים מקובלים, כעקרון, אז מה הבעיה?

א' ורדיגר:

עו"ד ינובסקי מדבר לא בשם משרד הדתות אבל הוא נקב בשני מספרים. אמרת שבתקציב לשנת 1994 הסכום היה 12 מיליון שקל, ובתקציב לשנת 1995 הסכום קוצץ ל-9 מיליון שקל. חבל מאד שלא נמצא כאן עו"ד רוזנברג, כי זה דיון מאד חשוב. אני מבקש לדעת מה עושה משרד הדתות עם הכספים האלה למטרות גיור.

מ' ינובסקי:

אני יודע מה הוא לא עושה.

י' בא-גד:

אני הבנתי שיש פה גם דברים מהותיים עקרוניים. אני רוצה להבין אם הענין הוא רק תקציבי או שיש פה גם דברים מהותיים.

הרב ח' דרוקמן:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש סליחה, אני צריך לצאת ללוויה ורק בגלל תשיבות הנושא הגעתי לכאן.

אני עוסק בזה כבר שנים, רק בגלל הערך של הדבר. ברוך השם, יש לי עבודה, אבל אני עוסק בזה אך ורק מפני שאני מאמין שזוהי משימה לאומית בדור שלנו. המקרים של נישואי תערובת בקרב העולים מרוסיה ומאתיופיה הם נפוצים ביותר, עקב המציאות שחיו בה.

מורי ורבותי, מי שלא יהיה יהודי קשה לו להיקלט כאן, לו ולילדיו. לכן, כדי לעזור זו משימה לאומית, וזו הסיבה היחידה שאני עוסק בזה.

נכון אמר עו"ד ינובסקי שבתי-הדין הרגילים גם כן עוסקים בזה, אבל לפי דעתי יש ערך מיוחד לבתי-דין מיוחדים שמתמחים בענין הזה ויודעים את נפש האדם שבאה לפניו, הם יודעים להתרשם ממנו. לבית-דין רגיל באים עם הרבה מאד צרות של גירושין ושל כל מיני בעיות מסובכות. האדם הזה נכנס בין כל השאר בתור, עם כל מה שמסביב - זה דבר אחר לגמרי.

אם רוצים שהדבר הזה ייעשה במאור-פנים ובצורה טובה, לפי דעתי יש ערך דווקא לבתי-דין מיוחדים שעוסקים בזה, ובזה בלבד.

היו"ר ע' זיסמן:

מה עושה בית הדין? זה ענין פורמלי? אולי אפשר להעניק את הסמכות הזאת לא בידי בית-דין אלא בידי אנשים מטעם בית-הדין, אם הענין צריך להיות קצר, כי כל ההכנה היא הבסיס.

מ' ינובסקי:

יהודי זה לא תואר שרוכשים בבחינות.

הרב ח' דרוקמן:

אני אענה על כך.

יש עוד דבר, מלבד מה שאמר חבר-הכנסת חנן פורת, לגבי אפשרויות של גיור בצורה מפוקפקת. יש גם צורה מפוקפקת אחרת. יש סכנה לשחיתות בתחום הזה, וגם את זה אני רוצה להעלות. אנשים מחכים בתור ורוצים למצוא דרך ליהפך ליהודים. יש רמאים למיניהם, עורכי-דין שמכוונים לכך מיני מקומות, כאילו בשביל כסף אפשר לעשות את הדבר הזה.

הרבנות הראשית עשתה דבר גדול בכך שהיא בעצם מונעת כל אפשרות של גיורים מפוקפקים על-ידי הרכבים של בתי-דין שאינם שייכים לענין. אבל אדם שנמצא במצוקה איננו מברר.

השבוע הופיעה בבית-הדין נערה שבאה לארץ מניו-זילנד ורצתה להתגייר. לפי מיטב הכרתי היא ראוייה מאד לזה. אמרו לה שסגרו את כל בתי הדין לגיור והיפנו אותה לבית-דין מפוקפק והיא התגיירה שם. היו לה שתי אפשרויות, במקום אחד לשלם כסף וכדומה. אחרי-כן היא בעצמה אמרה: כל הזמן רציתי גיור אמיתי. השבוע היא הופיעה בבית-הדין והחלטנו לגייר אותה.

הסכנה הזאת שאין הרכבים של בתי-דין, שמוסמכים לכך והם מטפלים בענין בצורה אמיתית ועניינית ללא שום פניות, יכולה לגרום גם לטראגדיות נוראיות שהנה פלונית או פלוני כביכול מגויירים, ואחר-כך הם באים להינשא ומתברר שהכל עורבא פרח. הם קיבלו מכתב, שכל מי שמתמצא על יסוד התעודה שהוא רואה הוא רואה שזה לא גיור. וזאת התעודה שהיא קיבלה. זה לא גיור. אנשים עשו כל מיני דברים מעוותים. לכן הענין הזה הוא חיוני ביותר.

בית-הדין שלנו פועל פעם בשבוע. תאמינו לי, זה מעל ומעבר למה שאנחנו מסוגלים. יום בשבוע הוא יכול לעסוק ב-5 - 6 תיקים, לפי הזמן שעומד לרשותנו. אם אתם אומרים מה שמדובר על 300 תיקים שמחכים בתור, ויש שני בתי-דין מיוחדים שעוסקים בזה, עשו חשבון כמה זמן אדם יצטרך לחכות עד שהוא יתגייר.

מי שרואה את הערך הלאומי שבדבר הזה, הרי לא ייתכן שבגלל תקציב פעוט, יחסית, הטיפול באנשים האלה יידחה כל-כך. אני גם מודע מקרוב לעובדה שעליה דיבר מר ינובסקי. ראיתי את המכתבים שהרב בקשי דורון שלח ולא זכה לתשובה, וכתוצאה מכך חל כל העיכוב הזה. בגלל תקציב פעוט לא ניתן לפתור בעיה לאומית? קשה לי להבין את הדבר הזה.

היו"ר ע' זיסמן:

לקראת ההצבעה על התקציב בסוף דצמבר בקריאה שניה ושלישית אפשר יהיה למצוא מיליון שקל, ונמצא את הסכום הזה. אני כבר אומר את זה באמצע הישיבה. אני שואל אם יש גם דברים מהותיים מעבר לתקציב הדרוש כדי לאפשר פעולה תקינה וסדירה לא רק של בית-דין אחד, אלא יותר, ולחקל על העומס?

הרב ח' דרוקמן:

ברבנית הראשית אין דברים מהותיים. זאת הבעיה.

י' בא-גד:

האם יש מישהו שמתנגד לרבנות?

הרב ח' דרוקמן:

כן. יש מתנגדים ויש תוקפים את הרבנות. אני יכול להביא פסקוילים שכותבים עלי. יש כתבות שלמות של כתב מושחת בעתון מסויים, והוא כותב פסקוילים שלמים איך אני עוסק בדבר כזה, שאני מכניס גויים בקרב בית ישראל, וכדומה. ואף-על-פי-כן, אנחנו נימנע מלעשות מה שנכון ואמיתי כי יש כאלה שתוקפים ומתנגדים?

ב' טמקין:

אבל בתי הדין האלה הם מטעם הרבנות?

הרב ח' דרוקמן:

ודאי. אבל היהודים האלה תוקפים גם את הרבנות.

ב' טמקין:

אני מבין שיש דעות שונות וכאלה שכותבים נגד. האם זה משפיע על העבודה המעשית של בתי הדין האלה?

ח' פורת:

אולי זה משפיע על תקציב משרד הדתות.

ב' טמקין:

יושב-ראש הוועדה אומר לך: נניח שנותנים לכם מיליון שקל, האם עדיין נשארו בעיות במסגרת בתי הדין?

הרב ח' דרוקמן:

ברבנות הראשית אין בעיה. למרות המתקפות, הרבנות הראשית מכירה שמדובר במשימה לאומית. היא רק רוצה לעשות את זה בצורה הטובה ביותר והאמיתית ביותר. צריך למצוא אנשים שיוכלו להקדיש לזה לא יום אחד בשבוע, אלא יותר, ואז הוא צריך לעזוב עבודה אחרת. התקציב הזה הוא משמעותי מאד. מדובר בסכום יחסית פעוט ואני מתפלל שזה היה צריך לבוא לדיון בוועדת העליה והקליטה של הכנסת. זה מיותר לחלוטין.

ב' טמקין:

נניח שאני יושב בבית הדין הזה. בא אלי בן-אדם שקיבל חינוך והכשרה אצל חבר-הכנסת חנן פורת או אצל הרב צפניה דרורי, והוא מצהיר שהוא רוצה להיות יהודי. הרבנות הראשית רואה את זה בחיוב. אני שואל שאלה כמי שלא מבין: למה בית-הדין יכול לטפל רק בששה מקרים ביום? למה הוא לא יכול לטפל ביותר מקרים, אם הם כבר עברו את כל התהליך הזה? כנראה שהבעיות אינן רק של מיליון שקל. תגידו לנו מה הבעיות ואז נבין יותר.

הרב ח' דרוקמן:

הסמכות לקבל גוי ולקבוע שהוא יהודי היא בידי בית-דין, כשם שהסמכות בענייני רפואה נתונה בידי רופא. עם כל הכבוד לאולפנים הקיימים, באולפנים יש מורים שמלמדים, הכל טוב ויפה. בית-הדין צריך להתרשם מהאיש, מה הוא יודע, אם זה רציני, ואז הוא מחליט.

ב' טמקין:

אנחנו יכולים לפתור את העניין הזה?

הרב ח' דרוקמן:

אינני מבין על מה אתה מתפרץ.

היו"ר ע' זיסמן:

אם הקריטריונים ושיקול הדעת הם כאלה שבית-דין, שעובד מתוך מוטיבציה - יש גם שופטים שבנושאים מסוימים עוסקים לא מתוך מוטיבציה. אתן לך דוגמא. בית-המשפט העליון, שאנחנו מאד מכבדים אותו, אבל זה לקח שנים עד שהוא הוציא פסק-דין בעניין המועצות הדתיות.

דרך אגב, מספר העולים נמצא בעליה. רוב העולים מגיעים מאוקראינה, ולחלק מהאוקראינים יש בעיה עם יהדותם. נוסף לכך, הרגישות היום היא לא כפי שהיתה ב-1989-1990, שאז היה גי' עליה גדול ולא היו בעיות. כשיש פחות עליה, אתה מגלה יותר רגישות לנושא.

אם זה כך, אולי צריך שיהיו יותר בתי-דין, לא 3 אלא 10 ואולי 15. אולי לא מדובר במיליון שקל? אם המטרה היא לאומית, ואני מסכים עם דברי הרב דרוקמן, שמי שרוצה להיות יהודי מאפשרים לו זאת, ואני יודע שאתה בעד זה, יש לך בעיה מי יהיה בהרכב בית-הדין, האם כל הקריטריונים של בית-הדין מקובלים עליך? אני מתאר לעצמי שבאותם נושאים דעותינו זהות. אני בכוונה אומר את זה. אבל המטרה המרכזית משותפת לכולנו.

הנה, בעניין הפלאשמורה יש רגיעה, אף אחד לא תוקף את הממשלה, כולם מרוצים ממה שהיא עושה. מגיעים הפלאשמורה לנוה-כרמל, אז נשאר אותם בנוה-כרמל על תקן של פלאשמורה? אנחנו רוצים שהם יהיו יהודים, ובמהרה. אם זה מה שאנחנו רוצים, צריך להקל עליהם את הגיור.

לכן אני לוחץ בנקודה שהעלה חבר-הכנסת בא-גד, כדי להבין אם מעבר לכסף יש דברים נוספים, ואולי הסכום של מיליון שקל איננו מספיק. ואם מישו מעכב את העברת הסכום הזה, לא מסיבות טכניות אלא מסיבות של מדיניות, צריך לכפות עליו מדיניות אחרת.

ד"ר י' אלפסי:

בדיוק כך. זאת הנקודה.

הרב מ' הכהן:

לפני שאני פותח אני רוצה לשבח את הרב דרוקמן ואת הרב צפניה דרורי שהם שני הרבנים היחידים שנושאים בעול הזה בשנים האחרונות ועושים זאת מתוך אהבה ומסירות. הבעיה איננה כסף ואת זה צריך לומר בראשית הדברים. הכסף תהיה תוצאה, אם תהיה מדיניות לגבי גיור של הרבנות הראשית קודם-כל וגורמים נוספים, גם הכסף יימצא. אני אומר זאת מפני שטיפלתי בנושא הכסף במחצית השנה האחרונה ולא זה המעכב.

הבעיה היא אם יימצאו עוד אנשים כמו הרב דרוקמן והרב דרורי שיהיו מוכנים להתעמת עם גורמים רבניים חשובים מאד בחברה הישראלית, בראש ובראשונה הממסד של בתי-הדין הקיימים. צריך להניח את הדברים על השולחן, כי אם נברח מהנושא לא נפתור דבר. מפני שהמתנגדים הגדולים ביותר לגיורים שנעשים על-ידי הרבנים דרוקמן ודרורי הם קודם-כל בתי-הדין הקיימים. לא מפני שלוקחים מהם פרנסה, אלא מפני שהם לא רוצים להתמודד עם הבעיה הזאת, וכשהם אינם מתמודדים אתה הם אינם רוצים שגם אחרים יתמודדו איתה.

היו לי בענין זה שיחות רבות עם הרב הראשי הראשון לציון, ואני חייב לומר שלבו פתוח היום בענין הזה, יותר מאשר עם כניסתו לתפקיד, מפני שהוא עומד בפני זבעיות המהותיות. אבל יסלחו לי מורי ורבותי וכבוד הראשון לציון אם אומר שכיום בורחים לעבר מיליון השקלים. כי אילו הובאה הצעה של בתי-דין, דוגמת בתי-הדין הקיימים, שני ההרכבים, של 10 הרכבים וצריכים בהם 3 מיליון שקל, היו מוצאים את הסכום של 3 מיליון שקלים. אין שום תוכנית שתואמר: יש הרכבים דוגמת ההרכבים האלה. כי אם מדובר על בתי-הדין הקיימים, שום דבר לא ייצא מזה, וצריך לראות את הדברים כמות שהם. מפני שיש תפיסות עולם שונות בחברה הישראלית, ובתי-הדין הקיימים דעתם בנושא הגיור אינה בדיוק כדעתם של הרב דרוקמן והרב דרורי.

אם לראות איך בכלל קמו שני בתי הדין האלה - בשעתו זה התעורר מיד לאחר מלחמת ששת הימים כאשר הגיע גל של מתנדבים להתישבות, לקיבוצים בעיקר, ובתי-הדין לא רצו לגייר אותם. הרב גורן, שהיה אז הרב הראשי לישראל, הקים את האולפנים ואת בתי-הדין האלה והתמודד עם הבעיה, והוא הוציא את נושא הגיור מתחום הרבנות הראשית ובתי-הדין הקיימים והקים להם מעין רשות עצמאית, לא בתוקף הרבנות הראשית, אלא מפני שהחוק קובע שמי שיכול לאשר המרת דת הוא ראש אותה דת, היינו הרב הראשי לישראל על-פי חוק, והוא צריך לחתום על כל תעודה של המרת דת, גיור. לכן היתה לו הסמכות לומר: אני מקים לי אולפנים ובתי-דין לצד הרבנות הראשית, לא בתוך הרבנות הראשית, ומשיג להם תקציב. יושב כאן אבישי דאום שנושא בעול הזה שנים רבות. איך מורכב תקציב האולפנים ובתי-הדין? מי מממן אותם?

ח' פורת:

הסוכנות היהודית.

הרב מ' הכהן:

הסוכנות מממנת חלק אחד. משרד החינוך, חינוך מבוגרים - חלק שני, ומשרד הדתות. התקציב של משרד הדתות היה הקטן ביותר, מפני שההוצאה של בתי-הדין היתה מינימלית.

אני מצטער שהרב הראשי לא יכול היה להיות בדיון הזה, אני מבין שהוא בחו"ל. התקשרתי אליו אתמול כי רציתי לשוחח איתו לפני הדיון.

מ' ינובסקי:

הוא חזר אתמול בערב.

הרב מ' הכהן:

מפני שאם אנחנו רוצים באמת להגיע למסקנות אמיתיות, אנחנו צריכים קודם-כל לברר אם יש נכונות להקים בתי-דין נוספים. העובדה שהרב דרוקמן לא יכול לגייר יותר מ-5 בשבוע - וגם זה הרבה, חבר-הכנסת טמקין, לא מפני שזו עבודה קשה, אלא זו עבודה מאד-מאד עדינה ואחראית. הרב דרוקמן היה יכול לטפל ב-20 תיקים בשבוע אם הוא היה יושב רק בבית-דין לגיור, אבל הוא ראש ישיבה והוא עוסק בדברים נוספים. ואותו דבר הרב דרורי. הם הרי עושים את זה בהתנדבות בסופו של דבר. גם אני, זה לא עיסוקי העיקרי. יכול להיות שזה היה צריך להיות עיסוקם העיקרי של האנשים שעוסקים בזה, אבל זה לא. הם עושים את זה מתוך השקפת-עולם של ציונות דתית, של הרב קוק, של כל מיני דברים שלא ניכנס אליהם כרגע. אבל השאלה היא אם יבוא הרב הראשי, שהוא נשיא בית-הדין הרבני הגדול - יש לנו שני רבנים ראשיים, אבל אחד מהם, הרב לאו, משוחרר מן הענין הזה, הוא לא עוסק בזה.

לדעתי, אפשר יהיה להגיע למצב רצוי אם הרב הראשי הראשון לציון, שעוסק בזה, יניח - אם הוועדה הזאת צריכה להחליט, אז הוא צריך להניח בפני הוועדה הזאת, או בפני כל גורם אחר - רשימת הרכבים של בתי-דין שיאמרו: אנחנו מוכנים להתמודד עם הענין הזה. ורק לאחר-מכן אפשר יהיה לגשת לבעיית מיליון השקלים.

הרב ח' דרוקמן:

אני מציע לא ליבת לפי הצעתו של ידידי הרב מנחם הכהן. אינני חושב שזה נכון שהפורום הזה יגיד להרב הראשי: תביא הרכבים, ואחרי שתביא הרכבים אנחנו נתייחס. גם הרב הכהן אומר שהרב הראשי הראשון לציון, שהוא ממונה על כך למעשה, יש לו גישה חיובית לענין. הוא צריך לטפל בזה.

טוען האדח שממונה על כך: אני לא יכול לפנות לאנשים אם אין לי תקציב, ואני גם לא יכול לדאוג להרכבים מאותה סיבה. אני מסכים שלא עומדים בתור להיכנס להרכבים כאלה. אבל אם יהיו לו כלים, הוא יפנה לאנשים והוא ידאג להרכבים.

מ' ינובסקי:

אני רוצה להתייחס תחילה לדברים שאמר הרב מנחם הכהן. הרב הראשי הראשון לציון, בכל מכתביו למשרד הדתות היה מוכן להפריש כספים. בתחילת הישיבה התלוננו שאין כאן נציג של משרד הדתות. אני מוכרח לומר שהרב מנחם הכהן מייצג את משרד הדתות בענין הזה, ולא את הנושא. אני יודע שאתה עכשיו יועץ שר הדתות, ואת השפעתך על ראש הממשלה אני מכיר.

הטלת המשימה על "צומת" כוללת בתוכה את מציאת ההרכבים. ההבדל בין בתי-הדין הרגילים לבין בתי-הדין לגיור הוא בכך שבית-דין רגיל שעוסק מכוח החוק, יש לו הסמכות על-פי החוק. בתי-הדין שעוסקים בגיור, משום שההלכה דורשת הרכב של בית-דין לצורך גיור, זה יכול להיות שלושה רבנים שייבחרו ושראוים לכך, מבלי שהם מכהנים בפועל כדיינים. כיוון שפקודת המרת הדת מחייבת את ראש העדה לחתום על הגיור, לכן הוא צריך לסמוך על הרבנים שמבצעים את הגיור.

הסיכום היה שבית-הדין יהיה מורכב משני רבני עיר ורב שלישי, וכך זה מתבצע. לצורך בחירת רבנים שמוכנים לכהן בבתי הדין האלה, ויש כאלה, משום שרבני העיר בכל רחבי מדינת ישראל הם כיום רבנים שנבחרו על-פי חוק, ראה בחירת רבני עיר, הם מייצגים השקפות כאלו ואחרות, ורבים מהם מייצגים את ההשקפות של הרב דרוקמן והרב דרורי. הרב דרורי מכהן כרב עיר, אבל אנחנו יודעים שרוב הרבנים שנבחרו לאחרונה הם מסוג הרבנים שיהיו מוכנים לקבל כל משימה לאומית, כחלק מתפקידם ומבחירתם כרבני עיר.

לכן לא זו תהיה הבעיה. זה לא הוגן להשליך את זה חזרה על הרבנות הראשית, כאשר הרבנות הודיעה שהיא תטיל על "צומת", בין השאר, בחירת המועמדים לבתי-הדין הללו, והרב הראשי קיבל על עצמו לסמוך כאשר הוא ימצא אותם ראויים. לכן אני חושב שהצעתו של הרב הכהן היא שוב לדחות את הקץ.

חבר-הכנסת בא-גד שאל אם שאלת התקציב היא מהותית או שיש בעיה אחרת. שאלת התקציב היא מהותית. אם אין לך תקציב אין לך מהות. בלי התקציב לא ניתן להקים היום בתי-דין ואני לא יכול לדרוש לא מהרב דרורי ולא מהרב דרוקמן שחמישה ימים בשבוע יעסקו בנושא הזה.

אסכם את הנושא בדבר אחד. אם הוועדה, אפילו בשלב זה, תפסיק את דיוניה ותזרוק את האתגר אלינו - אדרבה, יאמרו לנו: הנה הכסף, מיצאו פתרון ונתכנס בעוד כמה זמן ונראה אם מצאנו את הפתרון או לא. יונח הכסף בפנינו, ואנחנו הרי לא נשתמש בו לצורך אחר אלא לצורך הזה.

היו"ר ע' זיסמן:

מיליון שקל הוא באמת הסכום הנדרש?

מ' ינובסקי:

זו הערכה תקציבית שעלתה בדיונים שקיימנו עם "צומת".

אני רוצה לענות לחבר-הכנסת טמקין וגם לחבר-הכנסת הרב ורדיגר.

ב' טמקין:

האם ההתקשרות הזאת קובעת גם את מספר בתי-הדין שיוקמו ושהמיליון שקל צריך לממן אותם?

מ' ינובסקי:

הם צריכים להגיש לנו הצעה כוללת.

ב' טמקין:

זאת אומרת שאתה לא יודעת. זה יכול להיות 5 מיליון? אמרת שהתשובה לדברי הרב הכהן היא שבהתקשרות עם "צומת" יש כבר התשובה להקמתם של בתי-דין, ושאלו אותך אם מיליון שקל יספיקו, סימן שאתה יודעת, אם זו תשובה להרב הכהן, כמה בתי-דין יוקמו במסגרת מיליון השקלים שאתה מבקש.

מ' ינובסקי:

חבר-הכנסת טמקין, בתי הדין הללו אינם חותמת גומי. הלימוד וההכנות לצורך הדיון הם לא לצורך קבלת תעודה אלא לצורך קבלת מהות.

היו"ר ע' זיסמן:

זה ברור. אני כבר אומר בשלב זה שאנחנו לא יכולים לקבל החלטה שמזכירה את השם "צומת". זה לא ענייננו.

מ' ינובסקי:

אנחנו רק מסבירים מה נעשה. הרב ורדיגר שאל אם אנחנו יודעים מה נעשה בתקציב של משרד הדתות, ב-12 או 9 מיליון שקל. אמרתי בקריאת ביניים, ואני חוזר על זה גם עכשיו: אינני יודע מה נעשה, אני יודע מה לא נעשה. לא נעשה דבר אחד - לא הועמד לרשות הרבנות הראשית התקציב שהיא ביקשה לצורך זה, ואת זה הייתי מבקש מהוועדה.

ח' פורת:

אני רוצה לומר מלה אחת בקשר לשאלה מהי מהות הדיון כאן. יושב-ראש הוועדה אמר נכון. תקציב זה לא רק שאלה של כסף. אנחנו עומדים כעת בפני אישור התקציב. תקציב זה ביטוי מעשי של מדיניות. כשאתה רוצה מדיניות חברתית-סוציאלית ואתה רוצה לעזור לשכבות מצוקה, הדבר הזה בא לידי ביטוי בתקציב. כשאתה רוצה לסייע בקליטת עליה, הדבר בא לידי ביטוי בתקציב. לכן, אל נזלזל בהיבטים התקציביים. תקציב זה לא רק כסף אלא גם דרך העברתו, לכל מי שיוזע את הדברים האלה.

לכן אני רוצה במפורש לומר שהדיון בוועדה צריך להסתיים בהחלטה שיש לה משמעות תקציבית.

נקודה שניה. כיוון שהועלתה פה השאלה העקרונית, אני רוצה לומר דווקא לחבר-הכנסת טמקין שאנחנו עוסקים כאן בדיני נפשות. כניסתו של אדם אל מעגל החיים היהודי, הוא ובניו ובני-בניו, בשונה מאשר בכל עם אחר גיור פירושו של דבר שאתה מכניס מישהו לבית, למשפחה. ומכיוון שהדבר הזה הוא כל-כך גורלי הוא צריך להיות מקובל פחות או יותר על רוב בני המשפחה. לכן אנחנו רוצים את החוליה החזקה ביותר.

ב' טמקין:

רוג: בני המשפחה אתה מתכוון לכל בני המשפחה או לאלה שבמקרה ברגע מסויים שולטים במדינת ישראל?

ח' פורת:

לא, אני מדבר על כניסה לעם היהודי. זה לא קשור לשאלה מי שולט היום במדינת ישראל.

ב' טמקין:

ואתה כולל גם את הקהילה ברוסיה, בארצות-הברית, בקנדה, באירופה? כי אותי אף אחד לא שאל עד עכשיו.

ח' פורת:

בוודאי. דווקא משום כך.

ב' טמקין:

אם מישהו אומר לי: תשמע, אנחנו שולטים על המוסדות, אין לכם ברירה, אנחנו היחידים והחתימה נמצאת בידינו, אז עכשיו תנו לנו את האפשרויות כי אנחנו היחידים. אם מישהו היה אומר לי דיני נפשות, אני מבין. דיני נפשות - כולנו יחד נקבע מה זה דיני נפשות, מי מסוגל לתת כניסה למשפחה, מי מגדיר מה זה בדיוק משפחה. אגב, אני יודע שיש יהודים בארצות-הברית שתורמים לנו הרבה כסף דיני נפשות שאיננו נופל בהגדרה שלך של בית ומשפחה.

היו"ר ע' זיסמן:

אני מבקש לא להיגרר לזה.

ב' טמקין:

אם אתה רוצה להצמצם לדיון כפי שהוא, אני רוצה להקל על העולים ולא להקשות עליהם. לכן אני יושב פה ולא פותח את הדיון היותר רחב, בכוונה.

ח' פורת:

לא התכוונתי לפתוח דיון יותר רחב. אתה מתפרץ לדלת פתוחה.

מכיוון שכולנו מבינים שאנחנו עוסקים פה בדיני נפשות, ולכן הדבר הזה מחייב גם רגישות מרובה ותשומת-לב מרובה, שהרב דרוקמן חשף רק את אפס קציה. וכמי שטיפל גם באולפני גיור, אני יודע כל אדם איזה עולם הוא, ואתה גם צריך לדעת כל דבר. ברגע שתתחיל להקל ולזלזל, גם אתה יכול ליצור התקוממות כזאת שתשים את כל העניין הזה לאל. משום כך הדבר הזה מחייב באמת תשומת-לב מרובה, טיפול רגיש ועבודה אינטנסיבית.

אני חושב שהוועדה תעשה את המשגה הגדול ביותר אם היא תנסה להיכנס לשאלה מי הם הרכבי בתי-הדין, מה אופיים וכדומה. אילו היינו עומדים בעימות עם הרבנות הראשית, היינו במצב קשה מאד, כי באמת היא הסמכות הפורמלית וגם הרוחנית הנאותה לענין. מאחר שאנחנו שומעים כאן שהרבנות הראשית רוצה בכך, ומאחר שאנחנו שומעים גם כאן שיש לה את הכלים שבאמצעותם היא יכולה לממש את הדברים האלה - וצודק הרב מנחם הכהן, אלה שמעכבים את העניין אינם מעכבים את זה מפני שחסר להם תקציב. התקציב הזה נמצא, הוא קיים. נכון להיום הוא תלוי בהחלטה בתוך ועדת תמיכות של משרד הדתות. הסיבה לכך שהם מעכבים את הדבר הזה נוגעת לאותן שאלות עקרוניות, או לאי-רצון לפתוח את המסלול הזה ולאפשר גיור. אני טוען שבדבר הזה הם עושים דבר נורא בראש ובראשונה ליהדות הדתית, שלא לדבר על העולים.

ד' שילנסקי:

תסלח לי, זה לגבי כל יהודי. יכול להיות שאדם דתי מתחנך עם בחורה ואיננו יודע שהיא גויה, ולפתע הוא רואה שילדיו גויים. איזו טראגדיה זאת.

המודרניסטים אומרים שהבת של השכן מתחנת עם גוי. אבל כשהבת שלך מתחנת עם גוי? - אז זו בעיה.

ח' פורת:

לכן אני אומר שהוועדה צריכה להחליט שמשרד הדתות יתן את התקציב הנאות לענין הזה, כנדרש, ולתת לרבנות הראשית את הסמכות לטפל בזה, כי היא עושה את זה טוב, גם בזהירות ובשיקול הדעת. עם זאת אוסיף ואומר, שאם משרד הדתות מסיבות שונות איננו מסוגל לתת את האפיק הזה, שזה ייעשה דרך משרד הקליטה.

היו"ר ע' זיסמן:

אין דבר כזה. משרד הדתות מסוגל.

הרב י' רוזן:

אני רוצה להגיד כמה דברים עובדתיים. לפני כשנה הרב הראשי הראשון לציבור בקשי דורון ביקש מאתנו לבדוק מה קורה בתחום הזה. הוא הפסיק, כפי ששמענו מהרב דרוקמן, גיורים פרטיים שהיו קיימים פה ושם ונוצר פקק, כי אין מגיירים. אנחנו הגשנו לו תוכנית. המספר מיליון שאוב מתוך ניירות שלנו. הוגשה תוכנית כללית. אלה ניירות פנימיים ולכן לא הבאנו אותם לפה, ושם היה מדובר על כמה הרכבים - שאולי בניגוד לדברי מר ינובסקי - לא מכון "צומת" ימנה. האנשים קיימים, אין בעיה. הוזכרו שמות, הרב הראשי יקח את מלוא האחריות, ולכן אני אומר לרב הכהן שלא זו השאלה.

ב' טמקין:

כמה הרכבים?

ועדת העליה והקליטה
23/11/94

הרב י' רוזן:

שלושה הרכבים שיעבדו ששה ימים בשבוע.

הרב מ' הכהן:

אבל ההרכבים הקיימים לא כלולים בהם. משום-מה לא רוצים להכיר בהרכבים הקיימים.

הרב י' רוזן:

לא זו הנקודה. מדובר סכימטית. שלושה הרכבים, מרכז, צפון ודרום, כל אחד יעבוד יומיים. זו סכימה להתחיל אתה. יראו שזה יותר מדי, יצמצמו, ואם יראו שזה פחות מדי, יוסיפו. סך-הכל ששה ימי עבודה בשבוע, להשתלט על כ-600 תיקים בשנה. זה נובע מהערכה מספרית.

התקציב קיים. אני מסתובב לא פעם במסדרונות משרד הדתות בשם הרב בקשי דורון. יש שם התבזות גדולה, כי המשרד מזלזל בכל הנושא, ואני אומר את הדברים בצורה ישירה. כנראה שהמשרד לא מעוניין כל-כך בכל הפרוייקט מסיבות ציבוריות, שנושפים בעורפו חוגים מסויימים בציבור הדתי שלא מעוניינים במערכת גיור. מערכת גיור הוא סדין אדום בחוגים מסויימים, ואני מדבר על מערכת גיור כולל של הרבנות הראשית של הרב בקשי דורון. היא מהווה בעיה ויש כאלה שלא מעוניינים בממסד כזה, וזו הסיבה הציבורית שמשרד הדתות משחק עם הרב הראשי ב"לך ושוב". אמרו שם שהתקציב קיים. לכן זו איננה כלל שאלה תקציבית.

דבר נוסף, כפי שגם רמז עו"ד ינובסקי, הנושא הזה נופל קורבן, בין השאר, למערכת יחסים לא תקינה בין משרד הדתות לבין הרבנות הראשית. לכן לא פלא שלא באו לכאן נציגי משרד הדתות.

היו"ר ע' זיסמן:

לא במקרה אמרתי בהתחלת הישיבה שפניתי וביקשתי. אני מקווה שיש לכך סיבות מוצדקות.

א' גור:

דווקא אתה, כבודו, כמי שמעורה בעומק הבעיה הזאת ומציג כאן תפיסה די ממוקדת וברורה איפה בעצם העשן לאי-קידום הנושא, מה עלינו לעשות כחברי כנסת וכחברי ועדת העליה והקליטה כדי לקדם את הנושא באופן שרוב המשתתפים כאן רוצים? האם בכלל אנחנו יכולים לסייע? האם בכלל אנחנו יכולים להיכנס פה לוויכוח בין התפיסות הדתיות, המהותיות שיש כאן בין מי שמייצג את משרד הדתות היום לבין מי שמייצג את הרבנות הראשית היום?

הרב י' רוזן:

התשובה פשוטה ביותר. אם לכנסת יש יכולת לכפות על משרד הדתות, לחלופין על משרד הקליטה, שהם יתנו את הכלים, הרבנות מוכנה לקחת את האתגר. אין שום בעיה.

א' גור:

אתה מרמז כאן שאם לא נצליח לשכנע את משרד הדתות צריך למצוא דרך איך הכסף יגיע באופן ישיר לרבנות הראשית?

היו"ר ע' זיסמן:

יש שר דתות בישראל, שהוא גם ראש ממשלת ישראל, ובהחלטה שתקבל היום אני אישית אביא את זה לפניו, כי הבעיה היא לאומית והוא צריך לתת את ההוראה. זה יהיה תנאי לבחירת שר הדתות הבא.

הרב צ' דרורי:

אני חושב שתפקידה של ועדת העליה והקליטה, מעבר להחלטה של לחץ על משרד הדתות לפעול בהתאם למה שהוטל עליו, הוא לקבוע מה הם הצרכים של העם הזה היום בנושא הזה. תפקידה של ועדת העליה והקליטה ככנסת, ביטוי לעמדת הכנסת.

הרבנים הראשיים והרבנים בכל אתר, אלה שיצטרכו להיות חברי ההרכבים, צריכים להבין שהנושא הזה מעניין את המדינה, שזה נושא של משימה לאומית, שאם הוא לא יסתדר ולא ייפתר תהיה בעיה למדינת ישראל. הנושא הזה חייב לבוא לידי ביטוי בהחלטה של הוועדה ובדרך שהיא תבטא את הדברים כלפי חוץ. מפני שאנחנו יודעים היום שאם הרב דרוקמן עוסק בנושא הזה, הוא עוסק בזה רק מתוך הכרת הצורך בעניין. אם יש גורמים שמפריעים, זה בעיקר מפני שהם לא מבינים את חומרת הבעיה, והם גם לא מבינים שהדרך לטפל במשפחות המעורבות היא דרך הגיור. הם היו מוכנים שישאר הפרץ הזה וישארו כאן משפחות מעורבות. זה לא פתרון. לדעתם אי הפתרון יהיה הפתרון הטוב ביותר לבניה.

לכן אני אומר, אם ועדה זו תגיע למסקנה שפתרון הגיור הוא למעשה הפתרון האנושי ביותר, הפתרון הנכון והיסודי ביותר, ולעם ישראל, אז הכנסת ככנסת, הוועדה כוועדה צריכה לבטא את זה ולהשפיע על דעת הקהל. בלי זה לא יהיו לנו רבנים, לא יהיו לנו הרכבים. אני אומר את זה במפורש. הלהץ שמוטל עלי בנושא הזה, להפסיק, הוא רב. החברים שעובדים אתי בהרכבים ועבדו אתי במשך שנים, ההרכבים נשברו אחד-אחד בגלל לחץ ציבורי שהוציא אותם מהמעגל. אני עבדתי עם ארבעה הרכבים, וכלם נפלו. זו לא היתה בעיה רק של כסף. זו היתה בעיה של אי-יכולת להתמודד עם זעזוע-קהל.

הרב דרוקמן אמר שיש עתון אחד שמתנגד. זה לא עתון אחד. זו בעיה כוללת והיא מגיעה עד החלונות הגבוהים ביותר. שר הדתות הוא קורבן לענין הזה. אפילו ראש הממשלה קורבן ללחצים האלה. הדברים ידועים לנו. ראש הממשלה הוא לא גדול הצדיקים.

מ' ינובסקי:

הרב דרורי, אתה מסיט את הנושא לנושא שחבר-הכנסת טמקין אמר שהוא לא רוצה להגיע אליו. תורידו את זה מסדר-היום.

הרב צ' דרורי:

אתה תראה שבכיוון הזה שלי כולם יכולים להסכים. אנחנו מדברים על בעיה קרדינלית, מאד ממוקדת, ואותה צריך להציג ולבטא.

ד"ר י' אלפסי:

אני יושב-ראש אולפני הגיור. אני רוצה לומר שאנשים אוגרים יידע מעל לבית-ספר תיכוני דתי והדברים נבדקים בבחינות. עלול להיווצר לחץ חברתי עצום ששוב יכניס את המדינה לרעש ולסקנדלים, למצב שמשפחות לא יגיעו לידי גיור, למרות שהקדישו לכך שנים ובחינות והם לא מקבלים את הגיור, ויהיה שוב סקנדל ציבורי עצום ולחץ חברתי שצריך להימנע ממנו, כי אנחנו שעוסקים בדברים האלה נאלץ להגיש את ההתפטרות שלנו, של כולנו, מפני שאנחנו לא יכולים לקחת משהו וללמד אותו שנה ולבחון אותו ביידע עצום, ואחר-כך להגיד לו: סליחה, למדת שנה שלמה, ידעת - - -

היו"ר ע' זיסמן:

כמה זמן נמשך התהליך הזה?

ח' פורת:

בקיבוצים חצי שנה. בעיר - שנה.

ד"ר י' אלפסי:

אדם עובד, הוא מקריב את זמנו ולומד יהדות, הלכה ופילוסופיה, אומר לך בוודאות למעלה מבית-ספר תיכון דתי. אחרי שנה שהוא לומד להגיד לו: עכשיו לך הביתה, אתה נשארת גוי? זה יהיה לחץ נוראי וצריך יהיה לעמוד בפני התופעה הזאת.

א' דאום:

קודם-כל אני רוצה קצת לטבר את האוזן בנתונים כדי שתדעו על מה מדובר. כל הנושא הזה קיבל תאוצה מאז גל העליה מברית-המועצות לשעבר לפני 3 שנים. בעיית הגיור אצל האנשים האלה התחילה להתעורר אחרי שהם כבר התערו בארץ, התחילו לחיות במדינה ואז כל אחד ואחד גילה את הבעיות האישיות שלו. כלומר, לא היו לו שום בעיות כלכליות. היתה לו תעודת עולה, וכו'.

האנשים האלה הכירו בני זוג ורצו להתחתן. ברוסיה הם יכלו להתחתן. כאן בארץ הם לא יכלו להתחתן, והם התחילו לעמוד בפני הדברים האלה. הגל הזה הקפיץ פי 3 או מספר הפניות של האנשים שהיו כבר מעוניינים לפנות. כי בסך-הכל אחוז הפניות של אנשים שאינם יהודים ורוצים לפנות הוא אפילו לא פרומיל.

יש אנשים שסיימו את הקורסים שלנו לפני שנה ועדיין לא זכו להופיע בפני בית הדין, מהסיבות שהוזכרו כאן, ולא אפרט. אבל אני רוצה לעורר נקודה אחרת. האנשים האלה שסיימו לפני שנה, ואני נפגש אתם עכשיו בנסיבות כאלה או אחרות, כבר לא זוכרים מה הם למדו לפני שנה.

דבר ייחודי, קל יותר להתעסק עם בחורה שמיעה משוויצרית, מגרמניה, או עם בחור שמגיע מהולנד, שהיתה להם תפיסה דתית מסוימת, מאשר להתעסק עם אנשים שהכל אצלם ריק, הם אתאיסטים מוחלטים. זאת הנקודה, וכאן אתה צריך לטעת בהם איזו שהיא אמונה. כשאנחנו מתעסקים עם אנשים מבני עדה אחרת, זה יותר קל לעקור מהם את האמונה הנוצרית ולטעת בהם את האמונה היהודית מאשר לטעת אמונה באדם שלא היה בו כלום.

האנשים שסיימו את הקורס לפני שנה אולי לא כולם זוכרים את החומר. למשל, אנשים גרו בשכירות בבת-ים, כל אחד מצא מקום עבודה, כבר התפזר לכל מיני מקומות, הם בעצמם כבר התחילו לחיות את החיים שלהם ובנושא הזה הם כבר לא יודעים מי יעזור להם להתמודד עם הביורוקרטיה כדי להגיע למערכת הזו.

עד עכשיו, המכונים שנמצאים בצד האדמיניסטרטיבי תחת עבודתה של הסוכנות היהודית - וזה ייאמר גם לזכותו של הרב גורן, ז"ל, שאמר: צריכים להקים את זה, והוא הקים אותם תחת הסוכנות היהודית שתתן את כל האמצעים האלה. הוא אמר: אתם נתתו את הקמח, אני אתן את התורה. אני אקח על עצמי את האחריות שהיום הרב בקשי דורון אומר שהוא גם מוכן לקחת את הדבר הזה. אבל מה שקורה היום הוא, שהאנשים האלה סיימו את הקורסים, לא יודעים לאן ולמי לפנות, מכיוון שכל הגורמים שעברו כבר את הבחינות על-ידי עמותה ציבורית שחברים בה הרב ד"ר אלפסי, הרב מנחם הכהן והרב צפניה דרורי, הרב חיים דרוקמן, ויש שם נציגים של התנועה הקיבוצית - האנשים האלה פנו לפני כשנה וחצי לקבל את התקציב ממשד הדתות ומשרד הדתות דחה אותם בלך ושוב. הרב צפניה דרורי, מעבר לדבר הזה שלח מכתב, וזאב רוזנברג שלח אותו בלך ושוב. הרב מנחם הכהן דיבר עם כולם וישראל ליפל הרים ידיים.

היו"ר ע' זיסמן:

ישראל ליפל בעד הדברים האלה?

הרב מ' הכהן:

כן. אנחנו מתואמים עם הראשון לציון. אני מצטער שעו"ד ינובסקי לא מכיר את כל הפרטים.

ח' פורת:

זאת אומרת שאפילו שר הדתות לא מסוגל לפצח את משרד הדתות.

א' דאום:

היום יש כ-200 אנשים שרוצים להתחיל את הקורס. הם עברו כבר ראיונות.

היו"ר ע' זיסמן:

זאת אומרת שסטטיסטית יש למעלה מ-300 שמחכים לבתי הדין לגיור, ועוד 200 שרוצים להתחיל קורס. היום לומדים בקורסים בערך 200 איש. בסך-הכל כ-700 איש.

א' גור:

אני רוצה לברך ולשבח את הרבנות הראשית לישראל ואת כל היהודים הטובים שעוסקים במלאכת הקודש הזאת. אני התרשמתי כאן, יותר מאשר מנימוקים אחרים, שיש בעיה תקציבית לא בגלל העדר הכסף אלא בגלל חוסר האפשרות להעביר את הכסף לרבנות הראשית, ולכן יש לשים את האצבע על הנקודה החולה ולמצוא כל דרך אפשרית. אני בוודאי בעד שהדרך שתימצא תהיה דרך משרד הדתות, כי אני סבור שזאת הדרך הנכונה הפונקציונלית כדי לטפל בזה, ואין לי כל ענין שנפגע בהליכים המקובלים הרגילים.

אבל אם מסיבות קונספטואליות עקרוניות דתיות יש מי במשרד הדתות שמתנגד להעברת הכסף ומעכב את העברתו, אל לנו כחברי ועדת העליה והקליטה של הכנסת להיכנס לוויכוח העקרוני הזה בין גישות שונות בדת היהודית. יעשו את זה אחרים טוב יותר מאתנו. עלינו למצוא דרך אחרת, והדרך הפראקטית המיידית שנראית לי היא לבקש מכבוד שר הדתות, שהוא במקרה גם ראש הממשלה, לקיים תוך פרק זמן סביר - תוך התחשבות כמובן בלחצים המופעלים עליו מבחינת לוח הזמנים - פגישה עם נציגות ועדת העליה והקליטה של הכנסת, שבה יהיו חברים מכל סיעות הבית שמיוצגות כאן, בהשתתפות ראשי משרד הדתות, משרד הקליטה, הסוכנות היהודית, וכמובן הרבנות הראשית לישראל, ובפגישה הזאת למצוא את הפתרון גם העקרוני וגם הפרוצדורלי לפתרון הבעיה הזאת.

אפשר, כמובן, להרבות בדיבור ולהסביר כמה אלה מסכנים ואיזו בעיה לאומית וחברתית-ציונית-יהודית-דתית קשה יש לנו כאן, וכו', ואני יכול לעשות זאת אם צריך. אני בהחלט מודע לבעייתן הקשה של המשפחות שנציגיהן במקרה זה מבקשים להתגייס ולקיים משפחה יהודית כהלכתה, אבל לא אכנס עכשיו לפירוטים אלה, אין צורך בזה. אנחנו רוצים לפתור את הבעיה.

לכן מה שנראה לי כפתרון מעשי פראקטי הוא לקיים פגישה עם אלה שיכולים לקבל את ההחלטה, וגם לכפות אותה, על-מנת להעביר את הכסף למקום שצריך לקבל אותו.

ב' טמקין:

אני רוצה להתחיל מהשורה התחתונה. אני חושב שאם יש אנשים שרוצים לעבור תהליך גיור כזה וזה יעזור להם על-פי תפיסתם להיקלט בארץ, ואני מניח שגם אובייקטיבית זה נכון, על-פי המצב הנתון היום בארץ, צריך להקל עליהם ולבקש מאותן מסגרות שמטפלות בזה לטפל בזה כראוי, על-פי תפיסותיהם. אני לא מבקש שמישהו יגמיש מה שהוא לא רוצה

להגמיש מבחינה תפיסתית. אבל אם הבעיה היא פוליטית, אם הבעיה היא תרבות של גורמים מסויימים במשרד הדתות וכדומה, צריך לעזור לפתור את הפלונטר הזה ולהעביר את הכספים האלה. ואם צריך לתת יותר מאשר מיליון שקל על-מנת לקבל את ההרכבים שאמנם יפתרו את הבעיה של האנשים האלה, צריך לעשות את זה. ועדת העליה והקליטה, על-פי הצעתו של חבר-הכנסת גור או על-פי הצעה אחרת, זה לא משנה, צריכה להתגייס לענין הזה.

אנחנו מדברים על אחוז מאד קטן מהבעיה היותר כללית של החברה הישראלית, שהעם היהודי יצטרך להתמודד אתה. נניח שהיו באים מסיבות כאלה או אחרות ופתאום מארצות-הזרות היה בא גל עליה גדול מאד, ושם אנשים עברו תהליכי גיור אחרים והם רואים ומרגישים עצמם כיהודים, ושותפים לגורלנו הקולקטיבי, וכל אנטישמי או אחר שהיה מתייחס אליהם היה מתייחס אליהם כיהודי - אינני יודע איך החברה הישראלית היתה מתמודדת עם הענין הזה ואיך היא תתמודד בסופו של דבר עם הבעיה הגדולה של הרבה עולים מברית-המועצות לשעבר שלא בדיוק נופלים על ההגדרה יהודי על-פי ההלכה שיש לנו היום במדינת ישראל, ואני מניח שהדברים האלה עוד יתפתחו למאבקים פילוסופיים-אידיאולוגיים-פוליטיים על מהות קיומנו כאן ועל מהות הגדרתנו כיהודים. אבל לא רציתי, בכוונה, ולכן הגבתי מיד כאשר נראה לי שחבר-הכנסת חנן פורת פותח את הדיון הזה. אני חושב שהדיון הזה לא צריך להיות היום חלק של הענין הזה, כי צריך לפתור את הבעיה הספציפית שעליה אנחנו מדברים היום.

אומר רק שאם מדובר על דיני נפשות, צריך באמת לפתוח את הלב. זאת אומרת, רמת הגמישות שתיווצר מכל החוגים בישראל בנושא הזה, פו של דבר בנושאים אלה תהיה הרבה יותר גדולה משהיא היום.

י' בא-גד:

שתי שאלות קצרות. 1. אני יודע שאתם דורשים להפוך את הרבנות ליחידת-סמך נפרדת מנותקת ממשרד הדתות. האם גם הבעיה הזו תיפתר אם הבעיה הזו תיפתר? 2. אחרי בג"צ היו בחירות לדיינים חדשים. אמר לי הרב בקשי דורון שברגע שיתמנו דיינים חדשים תהיה פה גם תוספת לדייני גיור. האם זה קרה?

מ' ינובסקי:

אשיב על שתי השאלות. בכוונה לא העליתי את הנושא של יחידת הסמך, משום שאותם גורמים שלא מעבירים את התקציבים גם מחבלים בנושא של יחידת הסמך. אם היא תצא או לא תצא אני כרגע לא יודע. הלוואי והיא תצא, משום שאז נצא מהרבה צרות אחרות, ואני מניח שהרבנות תצא לדרך אחרת. זוהי הכוונה בשעה זו.

לגבי דיינים נוספים, הרב בקשי דורון עומד על כך ומתכוון להרחיב את ההרכבים בנושא הגרות. ככל שייבחרו דיינים, הנושא של גרות בתי הדין הרבניים יהיה הרבה יותר כבד מאשר הפתרון שאנחנו מציעים. ככל שתוסיף דיינים, והרכבים, מטבע הדברים דיינים שיושבים בבתי הדין הרבניים, הגישה שלהם וההתייחסות שלהם - לא מבחינה הלכתית, אלא מבחינת הכבודות בהליכים - היא שונה. לכן הוקמו בתי הדין לגיור וזוהי הדרך שהרב הראשי הראשון לציון הרב בקשי דורון ראה כפתרון. חבל על כל יום של עיכוב.

היו"ר ע' זיסמן:

אני מציע לסכם את השיבה. א. אנחנו ננסח מהי החשיבות הלאומית הישראלית של נושא הגיור, כהחלטה של הוועדה. אני הקשבתי לדברי הרב דרורי ויתר החברים. אנחנו חייבים לנצל את ההזדמנות הזאת כוועדה של הכנסת, מאחר שגם נניח את ההחלטות בפני מליאת הכנסת, כדי לתת ביטוי לחשיבות הנושא הזה, ולנסות למלא תפקיד אולי הסברתי-חינוכי בנושא הגיור.

שנית, אני לא רוצה לנקוב עכשיו בסכום. ראיתי שגם חברים במשך הדיון לא התרכזו בגובה הסכום. אנחנו רוצים שיהיה תקציב שיאפשר הפעלה תקינה ומסודרת ושוטפת של בתי הדין לגיור, וליצור מצב שאפשר יהיה להתגבר על הפיגור שיש בנושא הזה. למעלה מ-300 איש מחכים לפסק-דין של בתי הדין, ויש כ-400 ויותר, שחלק מהם מצויים באולפני הגיור וחלק בתהליך שרוצה להתקבל. אני חושב שברגע שייודע שיש התקדמות בנושא הזה, יתגלו גם נוספים.

ד"ר י' אלפסי:

נכון.

מ' ינובסקי:

זה נושא רגיש מאד. גם הרבנות נמצאת בלחץ מסויים. ככל שנמנה מספרים יותר גדולים, הבעיה מושכת אש של תגובות.

היו"ר ע' זיסמן:

אם כך, נגיד כמה מאות.

מ' ינובסקי:

ברגע שמדברים על מספרים מיד זה מעורר תגובה של חוגים מסויים שאומרים שיש אינפלציה של גיור. אז בואו נשמור על הנושא שאנחנו רוצים בו.

היו"ר ע' זיסמן:

נאמר כמה מאות. אנחנו לא נזכיר את עמותת "צומת" כי זה לא בתחום הסמכות של הוועדה. אני מבין שזה הפתרון החשוב ביותר.

אני לא מקבל את הצעתו של חבר-הכנסת גור. החלטות אנחנו תמיד מעבירים לכל הנוגעים בדבר. במקרה זה בוודאי שנעביר את החלטות לא רק לשר לקליטת העליה, אנחנו נעביר אותן גם לראש הממשלה בתפקידו כשר הדתות.

מר ינובסקי, מצד אחד אתה אומר לא לעורר את הנושא, אבל מצד שני הוא יכול להתפתח. מפני שיש עלי לחץ אדיר מחוגים שונים, גם ממפלגתי, לתקן את חוק השבות. כי יש אנשים שמסתובבים בעולם ורוצים לגייר מיליוני יהודים, ויש לחץ לתקן את חוק השבות מ-1970. זה לא ייעשה, דרך אגב, בלי רצון לשיונוף-פעולה מצדי, ובינתיים אני עומד בזה. לכן, אי-אפשר להסתיר את הנושא הזה.

מ' ינובסקי:

איש לא ביקש להסתיר אותו.

היו"ר ע' זיסמן:

אני מבין למה אמרת את זה. מצד שני, דע לך שיש לחץ לתקן את חוק השבות. יכול להיות שמי שמחפש יהודים שאינם יהודים בכל מיני מקומות נידחים, רחוקים ושוממים בעולם, איננו חושב כמוך וכמוני והוא יכול להביא להגברת הלחץ הזה, ואז הכל יהיה על השולחן.

לכן אנחנו פועלים בזהירות. עם זה, לא צריך להסתיר את הדברים.

אלה הדברים העיקריים. אני שוב חוזר: להגדיר את השיבות הנושא, עם כל המשתמע מזה.

אני לא יכול להתעלם ממה שכולם אמרו. אני אבדוק את הנושא ואשוחח עם מנכ"ל משרד הדתות. אתמול הוא לא אמר לי שיש סיבה עקרונית לאי-רצונו לבוא לישיבה. אני רוצה להבין ממנו אם, כמו שנאמר כאן, יש פה האשמה שכאילו משרד הדתות, בידועין ומדעת לא פועל בנושא הזה, אז אני חייב לדבר אתו לפני שאדבר עם ראש הממשלה ואבהיר לו מה חושבת הוועדה בנושא הזה. כי אנחנו לא מתכוונים רק לקבל היום החלטה. אנחנו מתכוונים לעקוב אחריה ולעשות כדי שהיא תבוצע. כך אנחנו עושים בכל מיני נושאים.

אני אומר זאת לחבר-הכנסת חנן פורת כי הוא יזם את הדיון, והדיון היה מאד חשוב. הדיון גם האיר את עיני בכל מיני דברים שלא ידעתי קודם.

ח' פורת:

מתוך כוונה להגיע לקונסנזוס אני חושב שהדברים שאני מציע יתקבלו על-ידך. אני רק רוצה בכל-זאת להיות קצת יותר קונקרטי. בצד הקביעה של החשיבות הגדולה של הליכי הגיור בדרך הנאותה אני חושב שאנחנו צריכים להדגיש את המצוקה שקיימת היום, כי אחרת על מה אנחנו זועקים?

היו"ר ע' זיסמן:

אמרתי את זה.

ח' פורת:

נכון. 2. לחזק את ידי הרבנות הראשית במאמציה להביא למימוש תהליך הגיור בצורה אחראית ומבוקרת, אבל לגמש את התהליכים האלה. 3. לתבוע מהמשרדים המופקדים על כך להעמיד לרשותה את הקציבים הדרושים.

היו"ר ע' זיסמן:

בהחלטה היו 3 דברים. 1. אני כללתי אותו בסיכום. 2. אני לא חושב שאנחנו צריכים לחזק את הרבנות הראשית. יש רק רבנות ראשית אחת בלעדית במדינת ישראל. אין צורך לחזק אותה.

ח' פורת:

אני לא מדבר על חיזוק הרבנות הראשית ככלל. אני רוצה שייאמר שהוועדה מזדהה עם ההליך כפי שהוא מוצע על-ידי הרבנות הראשית, אינטנסיבי ואחראי, ותובעת מהמשרד המיפקד על כך להעמיד לידיה את הכלים. זו נקודה חשובה. הרי שמעתי שיש היום גישות שונות.

היו"ר ע' זיסמן:

הדבר היחידי שלא כללתי בדברי הסיכום היה בקשר לרבנות.

ב' טמקין:

אם אתה מסכם, אתה מסכם בשם כולנו. אנחנו שותפים לדעה שצריך לעזור להליך הגיור כפי שהוא קיים ומתבצע, לקיים אותו ביעילות יותר גדולה ובהיקף יותר גדול על-מנת לספק את הצורך הזה באופן אחראי. ברגע שאתה מכניס את המלה מזדהה, אתה כולל גם אותי. אני מבקש לא לצרף אותי לדברים שאינני רוצה להגיד.

היו"ר ע' זיסמן:

אני מבין שמלבד ההתייחסות לרבנות הראשית הכל מקובל. עצם ההחלטה שהתקבלה היום
ומה שאנחנו נעשה ונשיג, יחזקו את הרבנות הראשית.

תודה רבה לכם. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 10:50